

הרב אריאל בראלי
ראש מכון משפט לעם ורב הישוב בית אל

פסק דין ביטול חתונה עקב קורונה¹

התובע: בעלי השמחה

הנתבע: בעל האולם

עובדות מוסכמות

נחתם הסכם בין הצדדים על קיום חתונה בתאריך כ"ב אדר תש"פ, 18/3/20, התובעים נתנו צ'קים על סך 87750 ₪ ומתוכם נפדו 46300 ₪.

בתאריך י"ט אדר תש"פ 14/3/20 במוצאי שבת, ארבעה ימים לפני האירוע הודיע הנתבע שעל פי ההנחיות אין לקיים אירועים עד להודעה חדשה. למחרת התובעים ערכו את החתונה בעצמם בשטח פתוח במקום אחר. התביעה היא על סך 46300 ₪

טענות התובעים

הכסף ששולם היה עבור אירוע שלא התקיים ועל כן יש להחזירו במושלם. ואף שידוע לנו כי ישנה התייחסות בפוסקים לכך שמקדמה ששולמה לא מחזירים אותה, כאן המקרה שונה היות ומדובר על מכת מדינה.

להבנתנו לא נגרמו הפסדים לנתבע עקב ביטול האירוע שכן לא מסתבר שבשלו ארבעה ימים קודם האירוע, ואף לא להפשיר את הבשרים ארבעה ימים לפני האירוע.

השכירות והארנונה אמורים להיות מכוסים על ידי מענקים של המדינה והעובדים יוצאים לחל"ת. הצעת הפשרה שהועלתה לתת זיכוי על חלק מהסכום (למעט 20000 ₪ הפסדים) אינה מקובלת עלינו.

¹ בית הדין לממונות מטה בנימין. שמות בעלי הדין – שונו. פסקי הדין ניתנו ע"י הרכבים של שלשה דיינים.

טענות הנתבע

ישנו סעיף מפורש בחוזה העוסק בכוח עליון ושם נאמר ששומרים את הזיכוי הכספי לתאריך אחר. בכל מקרה כרגע אין לנו אפשרות לשלם ויש לקחת בחשבון כי רבים מגני האירועים נסגרו לגמרי.

לגבי הטענה שאנו לא מפסידיים - מדינת ישראל לא הסכימה לקחת על גבה את ההפסדים שנגרמו ללקוחות וזאת למרות פעילות נמרצת שלנו בכנסת. המענקים שכן משולמים אינם רלוונטיים לנו כי החברה הקודמת [המפעילה את האולם] נסגרה ולחברה הנוכחית אין מספיק וותק. כמו כן הפחתת תשלום השכירות נכנסה לתוקף רק בקיץ. על כן יש לנו הוצאות של לפחות עשרים אלף ₪, כולל הפשרת בשרים ואוכל שהוזמן ולא היה ניתן להחזיר אותו לספקים עקב מגבלות הקורונה. כמו כן היו הוצאות של שכירות וארנונה ואחזקת גן האירועים ושמירה וכן הוצאות משרדיות לתיאום האירוע. התקיים יום טעימות אשר היה מיועד רק למי ששילם מקדמה ולא למי שרוצה להשתכנע לעשות אירוע, ובו אנו משקיעים הרבה כסף כי מוציאים את כול האפשרויות של התפריט וכן יש לפנות ערב פנוי ללא הכנסות, מדובר על 2000 ₪ לכל משתתף.

בירור הדין

א. מעמדה ההלכתי של מקדמה כספית

יש לברר האם היה קניין אשר נתן תוקף מחייב להסכמה שבין הצדדים או שמדובר רק על סיכום.

הכרעת בית הדין היא שיש לראות את כספי המקדמה כקניין כסף מחייב. מקדמה ששולמה מהווה תשלום על שכירות השירותים של גן האירועים ולא דמי רצינות (סכום המקדמה הגבוה 46300 ₪ משקף זאת). משמעות הדברים שבעת החתימה על ההסכם כבר שכרו התובעים את הגן ושירותיו ולכל הפחות נוצרה התחייבות הדדית בין הצדדים.²

לאור זאת שלהסכם ישנו תוקף מחייב, יש לבחון את משמעות סעיף 15 -

² חזו"א חו"מ ליקוטים טז, יא, הביא מהשטמ"ק בשם הרא"ש, "אם גמרו המקח ונתן הלוקח מקצת דמים סתמא [או בלשון דמי קדימה], סתמו הוא להתחלת הפרעון והוא קנין. עכ"ד.

"במקרה והצדדים נאלצים לבטל את האירוע בשל כוח עליון המונע את קיום האירוע במועדו, יידחה האירוע למועד חדש ומוסכם על שני הצדדים".

סעיף זה משמר את ההסכם כפי שהוא במקרה של כח עליון, מזמין האירוע פטור מתשלום על הוצאות שנגרמו לבעל האולם ומנגד בעל האולם אינו צריך להחזיר את המקדמה כתוצאה מביטול האירוע אלא צריך להפיק אירוע חליפי.

לדעת בית הדין מגפת הקורונה היא כוח עליון ועל כן היא נכללת בסעיף זה ועל כן המקדמה לא תחזור לתובעים והם יכולים לממש את הזיכוי 46300 ש.3

אולם למעשה בית הדין סובר כי יש לסייג את סעיף 15. מסתבר שלא הייתה דעת הצדדים לדחות את החתונה עד לזמן בלתי ידוע. חתונה היא אירוע משמעותי שמשתדלים ככל שניתן לקיימו במועדו ועל כן במצב שנוצר שבו האירוע תלוי בהתמודדות עם נגיף הקורונה על פי החלטת משרד הבריאות אין זה סביר לדחות חתונה לזמן שאינו ידוע.

לאור זאת בית הדין מחליט להעמיד את סעיף זה לבחירה של התובעים האם ירצו לממש את הזיכוי על כל כספם עד לחגים בשנת תשפ"ב, הנתבע הסכים שהמיוש יהיה גם באירוע של אדם אחר. במידה והתובעים יחליטו שאינם חפצים באופציה זו בית הדין מציע אפשרות אחרת.

ב. מכת מדינה

מגפת הקורונה פגעה בכלל המשק ועל כן היא מכת מדינה. הרמ"א בחושן משפט סימן שי"ב סי"ז כתב כי במכת מדינה יש להחזיר את כל הכסף כולל המקדמה (בשונה ממה שכתב הש"ך סימן שלד סו"ס סק"ב בשם תוספות, שלא מחזירים מקדמה במקרה של אונס. כן כתבו תוס' ב"מ עט ע"ב לגבי יין זה וספינה זו שאם נתן לא יטול, על דעת כן נתן את הכסף שישאר בידי המשכיר אף אם לא יוכל לקיים את השכירות. כאמור, התוספות עסקו באונס ולא במכת מדינה).⁴

³ ואף שאדם שמקבל על עצמו אחריות על אונס, אין זה כולל דבר שאינו שכיח (חושן משפט סימן רכ"ה [ג-ד]) עם כל זאת אין הדבר דומה. שם מדובר על תנאי המחייב את אחד הצדדים וכל עוד שלא התייחס גם למקרים לא שכיחים יש לומר שלא עלה על דעתו ופטור. כאן הסעיף משמר את המצב בין שני הצדדים ואינו מוציא ממון ועל כן יש לפרש בצורה רחבה יותר את המושג כוח עליון.

⁴ במקרה של אונס יש מחלוקת - אם שכר דירה וקרה אונס לשוכר באמצע הזמן כגון שמת, נחלקו הראשונים, הובא ברמ"א סימן שלד' ס"א, ויש מחייבים משום שכירות קניא.

והנה למרות שעל פי הדין במכת מדינה יש להחזיר את כל הכסף ששולם, בעניינו המצב שונה והנתבע יכול לעכב אצלו את הכסף השקול להפסדים שנגרמו לו, הן מצד ההסכם שנכרת בין הצדדים והן מצד חיוב גרמי⁵ (חושן משפט של"ג, ח) ובצירוף דעת המחנה אפרים (שכירות סימן ז) שגם במכת מדינה לא מחזיר את המקדמה.

זמן הביטול היה לאחר שכבר החלו בהכנות לקראת האירוע, הגיעו מוצרים והיה אדם אשר עמל על הפקת האירוע (העובדה שבעל האולם התחיל לעבוד עבור האירוע עולה גם מהחומרים שנשלחו על ידי התובעים לבית הדין. בין השאר צורפה הצהרה של משגיח מטעמם שהגיע בשבוע שקדם למועד המתוכנן, ובדק אלו מוצרים יש במלאי של האולם ואלו מוצרים יש להזמין).

בית הדין מעריך כי ההוצאות הנלוות שהיו לבעל האולם סביב האירוע הם 18000 ₪ ואותם הנתבע זכאי לעכב אצלו.⁶

החלטה

1. התובעים יודיעו בתוך שבוע מקבלת פסק הדין האם הם בוחרים באפשרות של קבלת זיכוי מלא 46300 ₪ למימוש עד החגים תשפ"ב.

2. במידה והתובעים לא יממשו את סעיף א הרי הנתבע חייב לשלם 28300 ₪ לתובעים. והנתבע יציג בתוך עשרה ימים בפני בית הדין את פריסת התשלומים האפשריים מבחינתו ובית הדין יקבל החלטה על פריסת התשלומים.

על החתום:

הרב אחיקם הלוי, הרב אריאל בראלי (אב"ד), הרב דניאל לונצר

⁵ אע"פ שלדעת השי"ך (שפו ס"ק ו) זהו קנס מדברי חכמים ולא קנסו באונס בכל אופן כאן בזמן שהנתבעים קנו סחורה ועשו הכנות לאירוע עדיין האונס לא היה ידוע.

⁶ הערכת הסכום הינה על דרך הפשרה משום שהדבר אינו יכול להתברר במדויק והנתבע מוחזק בכסף. עיין בספר איילת השחר ב"מ עט שם כתב שכשיש התחייבות הדדית אז ישנו חוב לשלם את כל ההוצאות שהשקיע אחד מהצדדים על אף שלא נהנה מהם.